

Nuoseklus vadovas

dėl vaikų teisių konvencijos įgyvendinimo,
siekiant uždrausti fizinės bausmės

Leidėjas	Baltijos Jūros Valstybių Tarybos sekretoriatas Slussplan 9, PO Box 2010, 103 11 Stokholmas, Švedija
Autoriait	Anna Henry ir Triona Lenihan, „Visuotinė iniciatyva dėl visų fizinių bausmių vaikams panaikinimo“
Redaktoriai	Turid Heiberg, Annabel Egan ir Maria Corbett
Programos partneriai	Baltijos Jūros Valstybių Taryba; Estijos socialinių reikalų ministerija; Suomijos socialinių reikalų ir sveikatos ministerija; Latvijos gerovės ministerija; Lenkijos vaikų teisių ombudsmenas; Švedijos sveikatos ir socialinių reikalų ministerija; ir „Visuotinė iniciatyva dėl visų fizinių bausmių vaikams panaikinimo“
Ekspertų indėlis	Daja Wenke
Dizainas	Myah Design www.myahdesigns.com
Kūrybinė grupė	Shawwna von Blixen ir Marlene Riedel

ISBN: 978-91-985551-5-8

2018

Šį darbą licencijuoja Baltijos Jūros Valstybių Taryba pagal „Creative Commons“ Priskyrimas - Nekomercinis naudojimas - Jokių išvestinių kūrinių 4.0 tarptautinę licenciją. Jei norite peržiūrėti licenciją, apsilankykite <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Norėtumėte išversti šį leidinį?

Prašome kreiptis į Baltijos Jūros Valstybių Tarybą, jei norite sužinoti daugiau apie formatą, akreditaciją ir autorių teises.

turinys

programa „vaikystė be smurto“	1
-------------------------------------	---

01

įžanga ir pagrindinės idėjos	3
------------------------------------	---

02

visuotinis požiūris ir išmoktos pamokos	6
---	---

2.1 kodėl reikia uždrausti fizinės bausmės?	6
2.2 visuotinis progresas	7
2.3 išmoktos pamokos	7

03

įstatymų reforma	10
------------------------	----

3.1 teisinis pagrindas	10
3.2 galiojančių teisės aktų peržiūra	11

04

įgyvendinimo planavimas	14
-------------------------------	----

4.1 pagrindiniai veiksmingo įgyvendinimo principai	14
4.2 išsamūs nacionaliniai veiksmų planai	14
4.3 veiksmingo įgyvendinimo elementai	15

05

mokymai ir gebėjimų stiprinimas	16
---------------------------------------	----

5.1 rekomendacijos ir mokymai	16
5.2 integracija į nacionalines ir vietines vaikų apsaugos sistemas	17

06

bendradarbiavimas su suinteresuotosiomis šalimis	20
--	----

6.1 tėvai ir šeima	20
6.2 vaikai	21
6.3 pilietinė visuomenė	21

07

sąmoningumo skatinimas	24
------------------------------	----

7.1 elgesio pokyčiai ir socialinis virsmas	24
7.2 teisėtis pagrįsti metodai	25
7.3 pagrindinės grupės	25
7.4 partnerystės	25
7.5 kampanijų etiškumas	25
7.6 pagrindinių idėjų perdavimas	25

08

Išvados	26
---------------	----

programa „vaikystė be smurto“

pakeiskime pasaulį: kad vaikystė be smurto taptų realybe

Nacionalinio įstatymo, draudžiančio vaikų fizinės bausmės bet kurioje aplinkoje, įskaitant namus, priėmimas yra esminis pasiekimas. Tai yra aiškus pranešimas, kad fizinės bausmės yra smurto prieš vaikus forma, kuri jau nebėra nei socialiai priimtina, nei teisiškai leistina. Įsigaliojus draudimui, visuomenės ir valstybės privalo investuoti į veiksmingą jo įgyvendinimą. Visame pasaulyje šalys susiduria su šiuo iššūkiu, o tikslas – panaikinti vaikų fizinės bausmės – dabar įtrauktas tiek į nacionalines, tiek ir regionines darbotvarkes.

Baltijos jūros regionas yra beveik vaikų „fizinių bausmių netaikymo zona“, nes 10 iš 11 regiono šalių jau yra uždraudusios fizinės bausmės visose aplinkose. Švedija buvo pirmoji šalis pasaulyje, kurioje priimtas teisinis draudimas 1979 m.; Suomija (1983 m.), Norvegija (1987 m.), Danija (1997 m.), Latvija (1998 m.), Vokietija (2000 m.), Islandija (2003 m.), Lenkija (2010 m.), Estija (2015 m.) ir Lietuva (2017 m.). Rusijos Federacija teisinio draudimo dar neįvedė.

Baltijos jūros regionas yra įvairialypis. Kai kurios regiono šalys turi beveik 40 metų teisinio draudimo įgyvendinimo patirtį, o kitos tik pradėjo kelionę, siekdamas užtikrinti vaikystę be smurto. Programa „Vaikystė be smurto“ remiasi išskirtiniu įsipareigojimu ir lyderyste, kurią pademonstravo regiono pokyčių kūrėjai. Tai apima politikus, valstybės pareigūnus, paslaugų teikėjus, specialistus, tyrinėtojus, šalininkus, žiniasklaidą ir piliečius, įskaitant vaikus, jaunimą ir tėvus.

Plėtra Baltijos jūros regione parodo, kad galima pakeisti požiūrį ir elgesį, o socialines normas galima transformuoti pozityvaus vaikų auginimo be smurto labui. Įsigaliojus nacionaliniams draudimams, vis daugiau tėvų atsisako naudoti fizinės bausmės auklėjant savo vaikus. Tačiau, nepaisant pasiektos pažangos, per daug vaikų vis dar patiria fizinį ir emocinį smurtą arba žeminantį bei menkinantį elgesį.

Programos „Vaikystė be smurto“ tikslas – skatinti visišką vaikų fizinių bausmių draudimo Baltijos jūros regione įgyvendinimą, daugiašalėms suinteresuotoms šalims bendradarbiaujant, planuojant ir vykdant veiksmus. Veiklos programai vadovauja Baltijos Jūros Valstybių Tarybos sekretoriatas ir ją bendrai finansuoja Europos Komisija. Penkių šalių partneriai remia Baltijos jūros regiono ministerijų ir nacionalinių institucijų sudarytą projektą: Estijos socialinių reikalų ministerija; Suomijos socialinių reikalų ir sveikatos ministerija; Latvijos gerovės ministerija; Lenkijos vaikų teisių ombudsmenas; Švedijos sveikatos ir socialinių reikalų ministerija. „Visuotinė iniciatyva dėl visų fizinių bausmių vaikams panaikinimo“ yra tarptautinis programos partneris.

Programa „Vaikystė be smurto“ parengė rekomendacinio pobūdžio pranešimus ir kampaniją, skirtą tėvams, vaikams, specialistams, šalininkams ir politikos formuotojams. Kiekviename pranešime daugiausia dėmesio skiriama konkrečiai temai; nuoseklus vadovas, draudimo įgyvendinimas namų aplinkoje, pozityvi tėvystė, sąmoningumo skatinimo kampanijos, paslaugų teikimas ir pažangos stebėseną. Be to, kampanija skatina sąmoningumą apie žalingą fizinių bausmių poveikį ir sąmoningumą, kaip svarbu vaikams turėti suaugusius asmenis, kuriais galėtų pasitikėti ir į juos kreiptis. Pranešimai ir kampanija įkvepia ir pateikia rekomendacijas bei praktines priemones, skirtas keisti visuomenę ir vaikystę be smurto paversti realybe. Nors pranešimai grindžiami Baltijos jūros regiono patirtimi, jie perteikia pagrindines idėjas ir išryškina geriausias praktikas, kurios yra svarbios ne tik 11- kai regiono valstybių, bet ir visai Europai bei už jos ribų.

Daugiau informacijos apie pranešimus ir kampaniją galima rasti adresu **www.childrenatrisk.eu/nonviolence**

01

Įžanga ir pagrindinės idėjos

1989 m. priėmus JT Vaiko teisių konvenciją, buvo pasiektas naujas sutarimas, kad vaikai, kaip ir visi žmonės, yra visateisiai teisių turėtojai ir valstybių vyriausybės, kaip atsakingi subjektai, yra atsakingos už vaiko teisių įgyvendinimo užtikrinimą.

Konvencija dabar yra plačiausiai ir sparčiausiai ratifikuojama žmogaus teisių sutartis pasaulyje,¹ demonstruojanti visų pasirašiusių šalių įsipareigojimą pakeisti pasaulio suvokimą apie vaikus, suteikiant jiems teises ir juos apsaugant.

Konvencijos 19.1 straipsnyje reikalaujama, kad Vyriausybės siektų „apginti vaiką nuo įvairiausio pobūdžio fizinio ar psichologinio smurto, sužalojimo ar piktnaudžiavimo, priežiūros nebuvimo ar nerūpestingo elgesio, grubaus elgesio ar išnaudojimo, įskaitant seksualinį piktnaudžiavimą, kuriuos jis gali patirti iš tėvų, teisėtų globėjų ar kurio nors kito jį globojančio asmens.“² Smurto kaip baudžiamosios priemonės taikymo prieš vaikus visoje aplinkoje panaikinimas yra gyvybiškai svarbi strategija siekiant uždrausti visų formų smurtą prieš juos.

Fizinių bausmių uždraudimas įstatymais yra esminis smurto mažinimo pagrindas, tačiau vien to nepakanka, kad vaikai būtų išlaisvinti nuo smurto. Draudimas turi būti veiksmingai įgyvendintas, įskaitant plačiai visuomenei skirtų priemonių naudojimą, kuriomis siekiama keisti socialines normas ir požiūrį į smurto taikymą auginant vaikus. Nepaisant teisinio fizinių bausmių uždraudimo, realybėje tai reikalauja laiko ir investicijų, tačiau patirtis taip pat rodo, kad tai yra įmanoma.

Šis nuoseklus vadovas paremtas JT Vaiko teisių konvencija ir JT Komiteto išleistais Vaiko teisių konvencijos bendraisiais komentarais. Jame paaiškinama, kaip šios priemonės gali būti taikomos praktikoje, nuo teisinės reformos iki sąmoningumo

skatinimo, įskaitant planavimą, švietimą, mokymą ir gebėjimų stiprinimą tiek profesionalams, tiek ir pilietinei visuomenei.

PAGRINDINĖS IDĖJOS

Šiame rekomendaciniame pranešime pateikiamos šios pagrindinės idėjos:

- Mes žinome, kad įmanoma pakeisti požiūrį ir elgesį. Šalyse, kuriose sumažėjo fizinių bausmių taikymas, socialiniai pokyčiai buvo pasiekti derinant teisės reformą, socialinę ir politinę raidą bei besikeičiantį supratimą apie vaikus kaip teisių turėtojus. Politinė parama, aiškūs teisės aktai ir nacionaliniai veiksmų planai yra svarbios priemonės siekiant paversti realybe vaikų fizinių bausmių uždraudimą. Nacionaliniai veiksmų planai ir strategijos veikia geriau, kai yra aiškūs vaidmenys ir atsakomybė bei yra finansuojama vietos ir nacionaliniu lygiu.
- Pagrindinis įstatymų reformos tikslas – aiškiai parodyti, kad bet kokia fizinių bausmių forma yra nepriimtina ir kad įstatymai apsaugo vaikus nuo grasinimo fiziniu smurtu ir prievarta, kaip tai yra taikoma suaugusiems ir kaip bus taikoma siekiant geriausių vaiko interesų. Pagrindinis draudimo tikslas yra šviesti ir teikti paramą tėvams, globėjams ir kitiems asmenims, bet nepaversti jų nusikaltėliais. Veiksmingą įstatymų reformą lydi aiškus veiksmų planas, įskaitant veiksmus, skirtus skatinti sąmoningumą įstatymų atžvilgiu.
- Visiems specialistams, tiesiogiai ir netiesiogiai dirbantiems su vaikais, reikia mokymo ir gebėjimų

¹ Daugiau informacijos rasite šiuo adresu: https://www.unicef.org/crc/index_30229.html

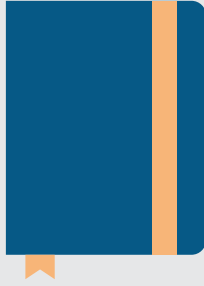
² Konvencijos kopiją galima rasti adresu: https://downloads.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2010/05/UNCRC_united_nations_convention_on_the_rights_of_the_child.pdf?ga=2.180006244.1945329974.1534770920.415042064.1534770920

stiprinimo tam, kad suprastų prevencinį fizinių bausmių uždraudimo tikslą ir kaip jį įgyvendinti, siekiant geriausiai padėti vaikams. Atitinkamos specialistų grupės apima politikos formuotojus, socialinius darbuotojus, mokytojus, teisėsaugos, medicinos ir sveikatos priežiūros specialistus bei kitus asmenis, kurių darbas yra susijęs su vaikais.

- Veiksmingam įstatymo, draudžiančio fizines bausmes, įgyvendinimui reikalingas aiškus, įvairius sektorius apimantis koordinavimas, siekiant užtikrinti švietimo ir prevencinių priemonių pirmenybę, jų suteikimą ir sklaidą. Tinkamas koordinavimas, stebėsena ir vertinimas vyriausybėje bei tarp vyriausybės ir pilietinės visuomenės turėtų užtikrinti veiksmingą įstatymo įgyvendinimą.
- Veiksmingam įgyvendinimui reikalingi nacionalinių ir vietos valdžios institucijų koordinuojamų tarnybų ir įstaigų suderinti veiksmai, skirti vaikams, tėvams ir kitiems globėjams, šeimoms, bendruomenėms ir pilietinei visuomenei. Pilietinė visuomenė apima labdaros organizacijas, akademinę bendruomenę, žiniasklaidą, tikėjimo grupes ir kitas organizacijas. Įgyvendinant fizinių bausmių draudimą, būtina aplinka, kurioje šios grupės galėtų veiksmingiausiai veikti remiant draudimo įgyvendinimą visuose visuomenės elementuose.³

- Siekiant, kad įvairios auditorijos suprastų ir paremtų fizinių bausmių draudimą ir suprastų vaikų teisę būti laisviems nuo visų smurto formų, būtinas nuoseklus ir aukšto lygio bendravimas. Svarbiausios perduodamos idėjos yra tai, kad fizinės bausmės yra nepriimtinos ir kenkia vaikui ir kad vaikystė be smurto, taikant pozityvaus vaikų auklėjimo metodus, yra naudinga tiek vaikams, tiek ir tėvams, o taip pat ir visuomenei.

³ Vaiko teisių komitetas, „Bendrasis komentaras Nr. 5 (2003 m.): Bendrosios Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo priemonės“, 56 paragrafas.

visuotinis požiūris ir išmoktos pamokos

Mes žinome, kad įmanoma pakeisti požiūrį ir elgesį. Šalyse, kuriose sumažėjo fizinių bausmių taikymas, socialiniai pokyčiai buvo pasiekti derinant įstatymų reformą, socialinę ir politinę raidą bei besikeičiantį supratimą apie vaikus, kaip teisių turėtojus. Politinė parama, aiškūs teisės aktai ir nacionaliniai veiksmų planai yra svarbios priemonės siekiant uždrausti vaikų fizines bausmes. Nacionaliniai veiksmų planai ir strategijos veikia geriau, kai yra aiškūs vaidmenys ir atsakomybė bei yra finansuojama vietos ir nacionaliniu lygiu.

2.1 KODĖL REIKIA UŽDRAUSTI FIZINES BAUSMES?

Fizinių bausmių taikymas pažeidžia vaiko, kaip žmogaus, teisę į pagarbą jo orumui ir fiziniam neliečiamumui, taip pat jo teisę į sveikatą, vystymąsi, ugdymą ir laisvę nuo kankinimų ir kito žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar bausmių.

Šalyse, kuriose draudžiamos suaugusiųjų fizinės bausmės ir prievarta, vaikų fizinių bausmių teisėtumas pažeidžia vaiko teisę nepatirti jokios diskriminacijos dėl savo amžiaus. Įstatymai, leidžiantys fizinį smurtą ir prievartą prieš vaikus, bet nuo to apsaugantys suaugusiuosius, parodo žemą vaikų statusą visuomenėje, tai, kad vaikai vertinami kaip nuosavybė, o ne atskiri žmonės ir visų teisių turėtojai. Fizinių bausmių teisėtumas taip pat kenkia vaiko apsaugai, nes sustiprina mintį, kad smurtas prieš vaikus iki tam tikro laipsnio yra priimtinas.

JT Vaiko teisių komitetas visoms šalims aiškiai nurodo, kad Vaiko teisių konvencija reikalauja visiško fizinių bausmių uždraudimo visose aplinkose, įskaitant namus, bei veiksmingo šio draudimo įgyvendinimo. Kitos JT ir regioninių žmogaus teisių sutarčių stebėsenos

institucijos sustiprina šį raginimą uždrausti ir panaikinti fizines bausmes, o šis klausimas dažnai keliamas visuotinio periodinio vertinimo metu.⁴

Fizinės bausmės vis dar yra labiausiai paplitusi vaikų patiriamo smurto forma visuose pasaulio regionuose. Blogiausiu atveju tai gali sukelti rimtą sužalojimą ir net mirtį, tačiau vis daugiau tyrimų taip pat susieja lengvesnes formas, pvz., pliaukštelėjimą ranka, su įvairiomis neigiamomis sveikatos ir elgesio pasekmėmis vaikams, daugelis kurių gali išlikti ir jau suaugusiam asmeniui. Be tiesioginės fizinės žalos, fizinės bausmės yra susijusios su prastesne psichine sveikata, sutrikusiu smegenų vystymusi ir blogesniais mokymosi rezultatais, padidėjusia agresija ir antisocialiniu elgesiu bei pašlijusiais santykiais šeimoje.⁵ Tai taip pat gali paskatinti didesnę pritarimą smurtui ir jo taikymą tolesniame gyvenime. Visų pirma, tai yra susiję su padidėjusia rizika patirti smurtą tarp artimų partnerių, ir tapti galima arba auka, arba smurtautoju.⁶

Fizinių bausmių panaikinimas yra būtinas siekiant sumažinti bendrą fizinio smurto ir prievartos lygį mūsų

4 Visuotinis periodinis vertinimas yra tarpusavio vertinimo sistema, pagal kurią kas penkerius metus JT valstybės narės tikrina kitas valstybes nares, ar laikomasi žmogaus teisių. Valstybės narės pateikia rekomendacijas valstybei, kuriose vertinama kaip laikomasi žmogaus teisių, ir ji turi reaguoti į kiekvieną gautą rekomendaciją.

5 E. T. Gershoff „Tevų taikomos fizinės bausmės ir su tuo susijęs vaikų elgesys ir patirtys: Metaanalitinė ir teorinė apžvalga“, *Psichologijos biuletenis*, 2002 (128(4)), p. 539–579; ir E. T. Gershoff, A. Grogan-Kaylor „Pliaukštelėjimas ranka ir poveikis vaikui: Seni nesutarimai ir nauja metaanalizė“, *Šeimos psichologijos žurnalas*, 2016. 30 skyrius, 4 paragrafas, p. 453–469.

6 Visuotinė iniciatyva dėl visų fizinių bausmių vaikams panaikinimo, Vaikų fizinės bausmės: jų poveikio ir ryšio tyrimų apžvalga, Darbo dokumentas (Londonas: Visuotinė iniciatyva dėl visų fizinių bausmių vaikams panaikinimo, 2016); J. R. Temple, H. J. Choi, T. Reuter, D. Wolfe, C. A. Taylor, S. Madigan, L. E. Scot „Vaikų fizinės bausmės ir smurtinių nusikaltimų įvykdymo per pasimatymus perspektyva“, 2017, *Pediatrijos žurnalas*, internete paskelbtas 2017 m. gruodžio 4 d.

visuomenėje. Pagal Darnaus vystymosi darbotvarkės 16 tikslą „Taika, teisingumas ir stiprios institucijos“, visos valstybės įsipareigojo iki 2030 m. panaikinti visų formų smurtą prieš vaikus (16.2 tikslas).⁷ Vienas iš priimtų sekti pažangą rodiklių, siekiant šio tikslo, nustato vaikų, kuriuos globėjai baudžia fizinėmis bausmėmis, proporciją (16.2.1 rodiklis). Buvo sukurtas išsamus strategijų paketas, vadinamas „Ikvėpimas“, siekiant sudaryti sąlygas valstybėms narėms panaikinti smurtą prieš vaikus. Šiame pakete „Ikvėpimas“ pabrėžiama būtinybė turėti įstatymus, draudžiančius tėvams, mokytojams ir kitiems globėjams naudoti fizines bausmes prieš vaikus.⁸

Fizinių bausmių draudimas įstatymais yra esminis jų taikymo mažinimo pagrindas, tačiau įstatymų reforma turi būti veiksmingai įgyvendinama, taikant visuotines priemones, kuriomis siekiama keisti socialines normas ir nuostatas dėl smurto taikymo auginant vaikus. Po fizinių bausmių uždraudimo įvykę teigiami pokyčiai, susiję su požiūriu ir vaikų drausminimo ir ugdymo praktika, yra tvirti,⁹ tačiau elgsenos transformavimo procesas užtrunka daug laiko. Todėl šalys, kurios dar nėra pasiekusios visiško teisinio draudimo, pirmenybę turi teikti nacionalinės teisės aktų reformai, kaip pirmajam žingsniui, jei norima iki 2030 metų sumažinti smurtinių bausmių paplitimą (16.2.1 rodiklis).

2.2 VISUOTINIS PROGRESAS

Švedijai tapus pirmąja šalimi, kuri 1979 m. įvedė teisinį draudimą visoms vaikų fizinėms bausmėms, visuotinė pažanga siekiant bausmių uždraudimo paspartėjo, ypač pastaraisiais metais. Nuo 2006 m., kai Jungtinių Tautų pasaulinėje ataskaitoje dėl smurto prieš vaikus buvo rekomenduota kuo skubiau tai uždrausti, valstybių, kurios uždraudė visas fizines bausmes, skaičius daugiau nei trigubai padidėjo. Dabar daugiau nei ketvirtadalis visų JT valstybių narių uždraudė fizines bausmes visoje aplinkoje, įskaitant namus. Dar daugiau iš jų įsipareigojo tai padaryti ir padarė pažangą uždrausdami fizines bausmes aplinkoje, kuri yra už namų ribų, pavyzdžiui, mokyklose.

Valstybės, nenorinčios uždrausti fizinių bausmių, kartais teigia, kad tai yra „per anksti“ ir kad šis draudimas turėtų palaukti, kol visuomenė bus pasirengusi pokyčiams. Tačiau reikia nepamiršti, kad apsauga nuo visų formų smurto jau pripažinta pagrindine kiekvieno vaiko teise, ir klausimas, ar viešoji nuomonė yra palanki, ar ne, neturėtų būti naudojamas kaip pasiteisinimas dėl draudimo įgyvendinimo atidėliojimo. Be to, daugelio valstybių patirtis rodo, kad viešosios nuomonės pasikeitimas palaikant fizinių bausmių draudimą dažniau atsiranda ne prieš įvedant draudimą, o kaip jo įvedimo pasekmė, kuri savaime gali paskatinti nesmurtinių drausmės metodų naudą pripažinimą visoje šalyje.

Kartais teigiama, kad perėjimas prie vaiko auginimo be smurto gali įvykti ir be draudimo. Tačiau tėvams sunku įteigti, kad jie neturi naudoti fizinių bausmių, kai jos tebėra teisėtos. Kai fizinės bausmės yra iš kartos į kartą giliai įsišaknijusi praktika, būtina, jog įstatymas užtikrintų aiškumą ir be abejonės parodytų, kad tai daugiau nebėra priimtina.

Daugelis valstybių ir visuomenių taip pat kovoja su daugybe vaiko teisių ir vaiko apsaugos problemų, įskaitant vaikų darbą ir seksualinį smurtą prieš vaikus, tačiau tokių sunkumų paplitimas nėra priežastis delsti uždrausti fizines bausmes. Atvirkščiai, įstatymų pakeitimo procesas, užtikrinantis vienodą vaikų, kaip ir suaugusiųjų, apsaugą nuo fizinio smurto ir prievartos, padeda paaugštinti vaikų statusą visuomenėje ir skatina požiūrį į vaikus, kaip piliečius ir teisių turėtojus, o ne pusiau piliečius ar tėvų nuosavybę. Tokiu būdu, sprendžiant fizinių bausmių klausimą gali būti pateiktas atspirties taškas visoms vaiko teisių problemoms spręsti holistiniu būdu. Pavyzdžiui, kai kuriose šalyse, kuriose sumažėjo fizinių bausmių taikymas po to, kai jos buvo teisiškai uždraustos, taip pat padidėjo suaugusiųjų pritarimas vaikų dalyvavimui ir pagarba vaiko nuomonei.

2.3 IŠMOKTOS PAMOKOS

Iš patirčių, siekiant visiškai uždrausti fizinių bausmių taikymą ir įgyvendinant teisinį draudimą Baltijos jūros regione, sukaupta nemažai vertingų pamokų.

2.3.1 TEISINIO DRAUDIMO SIEKIMAS

- Atsižvelgiant į tradicinį daugelio visuomenių teisinį ir socialinį pritarimą tam tikro lygio fizinių bausmių taikymui auklėjant vaikus, būtina, kad įstatymas būtų aiškus, jog bet kokia fizinių bausmių forma ar laipsnis ar bet kokia kita vaikus žeminanti ar menkinanti bausmės forma yra neteisėta.
- Svarbu paaiškinti, kad pagrindinis draudimo tikslas yra sustabdyti tėvus nuo smurtinių ar kitokių žiaurių ar žeminančių bausmių taikymo, suteikiant paramą ir mokant tėvus ir globėjus, o ne paverčiant juos nusikaltėliais. Tai padeda įtikinti visuomenę ir įgyvendinti draudimą atsižvelgiant į geriausias vaiko interesus.
- Socialinė ir politinė raida bei besikeičiantis vaikų, kaip teisių turėtojų, suvokimas sėkmingai prisidėjo prie įstatymų reformos procesų daugelyje šalių, ypač Baltijos jūros regione.
- Įstatymų reformos kampanijos gali būti veiksmingos, kai jas remia žiniasklaida ir bendrai vadovauja įvairūs subjektai, įskaitant: studentus, jaunimo organizacijas, bendruomenes ir religiniu pagrindu veikiančias organizacijas, nevyriausybinės organizacijas, ombudsmenus, nacionalines žmogaus teisių institucijas, ministerijas ir politikus.

⁷ Daugiau informacijos rasite šiuo adresu: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

⁸ Pasaulio sveikatos organizacija „Inspire“: 7-ios smurto prieš vaikus panaikinimo strategijos http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/inspire/en/

⁹ Tai akivaizdu Baltijos jūros regione, kuriame daugelis šalių atliko tyginamuosius tyrimus prieš ir po įstatymų reformos. Pavyzdžiui, Švedijoje vaikų skaičius, kuriems buvo reguliariai pliaukštelėjama, sumažėjo nuo maždaug pusės 1970 m. iki maždaug trečdaliai 1980 m. ir iki kelių procentų po 2000 m.

- Svarbu formuoti supratimą, susidomėjimą ir paramą draudimui, kai raginama uždrausti fizines bausmes, nesvarbu, ar iniciatyvą skatintų pilietinė visuomenė, ar politikos kūrėjai.
- Stiprus politinis konsensusas, palaikantis draudimą, padeda palengvinti jo įgyvendinimą ir yra taip pat svarbus tolesnėms įgyvendinimo pastangoms.

2.3.2 TEISINIO DRAUDIMO ĮGYVENDINIMAS

- Draudimo įgyvendinimo planas yra būtinas siekiant užtikrinti, kad jis būtų integruotas į visas ministerijas ir departamentus. Tai gali būti savarankiškas planas arba neatskiriama platesnio plano, kuriuo siekiama panaikinti smurto prieš vaikus taikymo, elementas. Nacionaliniai veiksmų planai veikia geriau, kai paaiškinami vaidmenys ir atsakomybė ir yra finansuojami vietos ir nacionaliniu lygmeniu.
- Įgyvendinimui reikia suderintų veiksmų, kuriuos remia pakankami biudžeto asignavimai įvairiose politikos srityse, įskaitant: visuomenės sąmoningumo skatinimo ir švietimo kampanijų planavimą, paramos paslaugų ir informacijos teikimą tėvams ir vaikams bei specialistų mokymą.
- Nuolatinis sąmoningumo skatinimas yra gyvybiškai svarbus norint pasiekti sutarimą dėl draudimo palaikymo, taip pat keičiant požiūrį ir elgesį, todėl turi būti numatyti ilgalaikiai ir periodiniai veiksmai bei biudžetas.
- Kampanijos yra veiksmingiausios, kai jos motyvuoja tėvus ir globėjus, pateikdamos informaciją apie fizinių bausmių pavojus ir pozityvios tėvystės teikiamą naudą, skatinant sveiką vaikų vystymąsi, mažinant stresą ir stiprinant tėvų ir vaiko santykius.
- Valstybinių ir nevalstybinių subjektų bendradarbiavimas yra labai svarbus siekiant veiksmingai platinti ir įgyvendinti teisinį draudimą. Tai apima pilietinę ir akademinę bendruomenę, ombudsmenus ir kitas nepriklausomas institucijas bei žiniasklaidą.
- Žiniasklaida gali vaidinti svarbų vaidmenį įtraukiant vaikų apsaugos temas į viešas diskusijas, įskaitant informaciją apie fizinių bausmių draudimą ir pozityvią tėvystę pasikalbėti su klientais apie smurtą ir fizines bausmes, o taip pat gali palengvinti smurto atvejų nustatymą ir tolesnius veiksmus.
- Aiškūs ataskaitų teikimo įsipareigojimai gali paskatinti aktyviai pranešti apie įtariamus ar žinomus smurto atvejus ir juos perduoti atitinkamoms institucijoms, padėti anksti nustatyti ir įsikišti bei padėti išvengti smurto eskalavimo.
- Kelio užkirtimas atskirymui nuo šeimos yra pagrindinis vaikų apsaugos sistemos tikslas. Kai nustatoma, jog namuose buvo taikomos fizinės bausmės, geriausi vaiko interesai turi būti nustatomi kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes.
- Daugiadalykinis ir tarpžinybinis bendradarbiavimas yra būtinas norint anksti nustatyti, perduoti ir stebėti smurto prieš vaikus atvejus, pvz., Barnahus modelis.
- Siekiant patenkinti specifinius šeimų poreikius, būtina paramos šeimai paslaugų ir vaikų auklėjimo mokymo programų įvairovė.
- Atskyrimo nuo šeimos atvejais paslaugos yra veiksmingesnės, kai jų teikėjai kelia gyventojų, kuriems jie dirba, pasitikėjimą. Norėdamos pasiekti pasitikėjimą, bendruomenės ir valstybės tarnybos turi užtikrinti skaidrumą, patikimumą, atskaitomybę ir nešališkumą to, kaip reguliuojami ir stebimi smurto atvejai namuose.

Įstatymų reforma

Pagrindinis įstatymų reformos tikslas – aiškiai parodyti, kad bet kokia fizinių bausmių forma yra nepriimtina ir kad įstatymai apsaugo vaikus nuo grasinimo fiziniu smurtu ir prievarta, kaip tai yra taikoma suaugusiesiems ir kaip bus taikoma siekiant geriausių vaiko interesų. Pagrindinis draudimo tikslas yra šviesti ir teikti paramą tėvams, globėjams ir kitiems asmenims, o ne paversti juos nusikaltėliais. Veiksmingą įstatymų reformą lydi aiškus veiksmų planas, įskaitant veiksmus, skirtus skatinti sąmoningumą įstatymų atžvilgiu.

3.1 TEISINIS PAGRINDAS

JT Vaiko teisių komitetas išaiškino fizinių bausmių uždraudimo tikslą savo Bendrajame komentare Nr. 8. Joje teigiama, jog siekiama užkirsti kelią smurtui prieš vaikus, keičiant požiūrį ir praktiką; pabrėžiant vaikų teises į vienodą apsaugą bei nedviprasmišką vaiko apsaugos pamatą ir teigiamo, nesmurtinio ir dalyvaujamojo pobūdžio vaikų auginimo formų skatinimą.¹⁰ Įstatymų reformos tikslas – uždrausti fizines bausmes – tai užtikrinti, kad vaikai būtų vienodai teisiškai apsaugoti nuo fizinio smurto ir prievartos, kaip ir suaugusieji.

Daugelis šalių padarė pažangą panaikindamos įstatymus, leidžiančius arba pateisinančius vaikų fizines bausmes. Šie įstatymai dažnai egzistuoja kartu su kitais įstatymais, kuriuose teigiama, jog jie apsaugo vaikus nuo „smurto“ ir „šiurkštaus elgesio“. Valstybių, kurios pasiekė visišką uždraudimą, patirtis rodo, jog norint įveikti giliai įsišaknijusį tradicinį požiūrį į vaikus reikia visapusiškos įstatymų reformos, kuri panaikintų bet kokią teisę naudoti fizines bausmes ir aiškiai parodytų, kad bet kokios vaikų fizinės bausmės yra nepriimtinos ir neteisėtos.

FIZINIŲ BAUSMIŲ UŽDRAUDIMAS PASIEKIAMAS, KAI:

- Teisės aktai aiškiai draudžia, arba neabejotinai aiškina kaip draudimą, visas fizines ir kitas žiaurias bei žeminančias bausmes.
- Vartojama kalba yra aiški ir negali būti aiškinama neteisėtai, įstatymas neturi palikti jokių abejonių, kad vaikai gali būti fiziškai baudžiami ar patirti

žeminančias ar menkinančias bausmes.

- Nėra teisinių spragų, kurias galėtų panaudoti tie, kurie siekia pateisinti arba apginti smurtinių bausmių taikymą prieš vaikus iki tam tikro lygio.
- Bet kokios teisinės apsaugos ar fizinių bausmių leidimai panaikinami taip, kad baudžiamoji teisė dėl fizinio smurto ar prievartos būtų vienodai taikoma tiek užpuolimų prieš vaikus, tiek ir prieš suaugusiuosius atveju, neatsižvelgiant į tai, ar jo taikymas yra laikomas drausme, ar bausme.

FIZINIŲ BAUSMIŲ UŽDRAUDIMAS NEPASIEKIAMAS, KAI:

- Įstatymai, kurie aiškiai nenurodo fizinių bausmių draudimo, pavyzdžiui, įstatymai, draudžiantys „visų formų smurtą“ arba patvirtinantys vaiko teisę į „pagarbą žmogaus orumui ir fiziniam neliečiamumui“. Atsižvelgdami į tai, kad vaiko auginimo metu tradiciškai pripažįstamos fizinės bausmės, tikėtina, kad šie įstatymai nebus suvokiami ir aiškinami kaip draudžiantys visų rūšių fizines bausmes.
- Įstatymai, draudžiantys „fizines bausmes, kurios sužaloja“. Tie, kurie tiki, kad fizinės bausmės yra žalingos tik tuomet, jei jos pasiekia tam tikrą žiaurumo ribą, šiuos įstatymus gali aiškinti kaip nedraudžiančius visų fizinių bausmių. Įstatymas turi būti aiškus, kad fizinės bausmės yra draudžiamos, neatsižvelgiant į jų sunkumo ar dažnumo lygį, nepriklausomai nuo to, ar jos sužalojo, ar tik sukėlė sužalojimo grėsmę.
- Įstatymai, ribojantys, o ne uždraudžiantys naudoti

¹⁰ Committee on the Rights of the Child, 'General Comment No. 8 (2006): The right of the child to protection from corporal punishment and other cruel or degrading forms of punishment'.

fizines bausmes (pvz., draudžiama naudoti fizines bausmes vyresniems vaikams, bet leidžiama jaunesniems; draudžiama naudoti įrankį (daiktą), bet leidžiama pliaukštelėti). Šie, vadinamieji „kompromisiniai įstatymai“, nepasiekia visiško uždraudimo.

3.2 GALIOJANČIŲ TEISĖS AKTŲ PERŽIŪRA

Pirmasis žingsnis nustatant, ar reikia įstatymų reformos, yra įvertinti dabartinį fizinių bausmių taikymo teisinį statusą. Tai turi būti daroma visose aplinkose, įskaitant namus, mokyklas, dienos priežiūros centrus, alternatyvios priežiūros aplinką, ir peržvelgiant bausmių sistemą, įskaitant fizinių bausmių taikymą kaip baudimą už prasižengimą. Taip pat reikėtų apsvarstyti įstatymus, reglamentuojančius smurto prieš vaikus tyrimą ir reakciją į juos, pavyzdžiui, vaikų globos ir apsaugos srityse, siekiant sukurti proporcingą ir vaiko interesus atitinkančią sistemą. Apžvalgos tikslas – nustatyti teisinės nuostatas, pagal kurias šiuo metu fizinės bausmės yra įteisintos įstatymais. Tai gali būti:

- Įstatymai, leidžiantys naudoti fizines bausmes ir (arba) reguliuoti, kaip jos turėtų būti vykdomos, pvz., mokyklose arba kaip teismų nuosprendis.
- Įstatymai (įskaitant bendrąją teisę ar teismų praktiką), kurie suteikia teisinę apsaugą ar pateisina fizinių bausmių taikymą, pvz., „pagrįsta bausmė“, „jėgos naudojimas auklėjimo tikslais“, „vidutinio sunkumo auklėjamoji priemonė“ ir kt.
- Įstatymai, kurie šių klausimų nereglamentuoja, pvz., švietimo įstatymas, kuriame nėra fizinių bausmių taikymo draudimo mokyklose.

Kai kuriose valstybėse vyriausybės išleido strategijas, gaires ar aplinkraščius, kuriuose teigiama, kad fizines bausmes naudoti draudžiama. Tai yra teigiami dalykai, tačiau jie neprilygsta draudimui, kuris pasiekiamas per parlamento priimtus teisės aktus, užtikrinančius jų vykdymą. Daugelyje šalių yra įstatymų, draudžiančių fizinį smurtą ir prievartą, pagal kuriuos laikoma nusikaltimu trenkti kitam asmeniui ar kitaip jį užpulti. Daugelis jų turi vaikų apsaugos įstatymus, draudžiančius žiaurumą vaikų atžvilgiu, ir konstituciją, užtikrinančią apsaugą nuo žiaurių, nežmoniškų ar žeminančių bausmių.

Nacionalinėms konstitucijoms paprastai nereikia reformos, nes draudimas nacionaliniuose įstatymuose atitiktų šį principą. Labai retais atvejais konstitucijos leidžia fizines bausmes, tačiau tokiu atveju konstitucijos reforma yra būtina. Kai kurios šalys, ratifikuodamos tarptautinius žmogaus teisių dokumentus, tokius kaip Vaiko teisių konvencija, įtraukia šias sutartis į nacionalinę teisę tam, kad jos būtų viršesnės už vidaus teisę. Tačiau šios apsaugos priemonės nėra aiškus fizinių bausmių draudimas visomis jų formomis ir ne visada gali būti aiškinamos taip, kad vaikai būtų apsaugoti nuo tėvų ir kitų globėjų fizinių bausmių taikymo.

Kai kuriose šalyse tėvų, mokytojų ir kitų asmenų teisė naudotis „pagrįstu“ baudimu (bausme, auklėjimu ir t. t.) egzistuoja tiek bendrojoje teisėje, tiek ir teismų praktikoje, ir tai gali būti patvirtinta teisės aktuose. Tai sudaro ypatingą apsaugą taip, kad įstatymas dėl fizinio smurto ir prievartos netaikomas tėvų, mokytojų ar kitų asmenų „drausminėms“ bausmėms prieš vaikus: fizinės bausmės laikomos „pagrįstomis“. Kitose šalyse įstatymas to nereglamentuoja ir nepateikia nuorodų dėl fizinių bausmių švietimo įstatyme ar šeimos teisėje, ir tai nereiškia, kad fizinės bausmės yra uždraustos. Jei įstatymas aiškiai nenurodo, jog fizinės bausmės yra draudžiamos, paprastai jos nėra draudžiamos.

3.2.1 PAGRINDINIAI KOMPONENTAI

Du esminiai įstatymų reformos komponentai siekiant uždrausti fizines bausmes:

- Visų apsaugų dėl fizinių bausmių taikymo ir jų leidimo panaikinimas
- Aiškaus draudimo naudoti fizines ir kitas žiaurias bei žeminančias bausmes priėmimas

Kai visi teisės aktai pašalins visus galiojančius leidimus ir specialias apsaugas dėl fizinių bausmių naudojimo, pagrindiniai baudžiamieji įstatymai dėl fizinio smurto ir prievartos bus taikomi ir vaikams. Tai reiškia, kad bet koks fizinis smurtas ir prievarta, netgi bausmės ar „drausminimo“ kontekste, bus neteisėtas. Vaikai, kaip ir suaugusieji, bus apsaugoti baudžiamosios teisės aktais, kad ir kur jie būtų, kad ir kas būtų kaltininkas. Tačiau paprasčiausiai šių nuostatų pašalinimas yra „tyli“ reforma ir nesiunčia aiškaus pranešimo, kad fizinės bausmės jau nebėra teisėtos. Veiksminga įstatymų reforma yra nedviprasmiška ir aiški, kad suaugusieji ir teismai negalėtų jos neteisėtai aiškinti. Draudimas pasiekiamas tuomet, kai panaikinama bet kokia apsauga dar pridėdant pareiškimą, kuriame aiškiai nurodoma, jog fizinis smurtas ir prievarta nebegali būti pateisinama priemonė kaip bausmė ar auklėjimas.

Jei nėra jokių panaikinamų apsaugų, gali būti priimti nauji teisės aktai, kuriais būtų aiškiai uždraustas visų rūšių fizinių bausmių naudojimas. Idealiu atveju įstatyme turėtų būti pripažįstamos vaikų teisės namuose, mokykloje, baudžiamojoje sistemoje, alternatyvios priežiūros įstaigose, darbo vietose ir kt. Kai kurios šalys priėmė naują įstatymą, draudžiantį bet kokias fizines ir kitas žiaurias bei žeminančias bausmes, ir įtraukė nuostatą, iš dalies keičiančią ir (arba) panaikinančią kitas fizines bausmes reglamentuojančias nuostatas. Svarbu užtikrinti, kad nebūtų palikta jokių spragų, kurios galėtų būti suprantamos kaip leidžiančios fizines bausmes bet kokiaje aplinkoje.

3.2.2 TINKAMAS KALBOS NAUDOJIMAS

Kadangi fizinės bausmės tradiciškai yra plačiai pripažįstamos kaip drausminė priemonė auginant vaikus, jos gali būti nesuvokiamos kaip žalingos, įžeidžiančios ar net smurtinės. Dėl šios priežasties teisės aktai, draudžiantys „smurtą“, „nežmonišką ar žeminantį elgesį“ arba apsaugantys „fizinį neliečiamumą“ arba „asmeninę garbę ir orumą“, gali būti neteisingai suprasti. Terminas „fizinės bausmės“ naudojimas gali būti aiškinamas kaip neapimantis emocinių ir psichologinių bausmių formų. Įstatymas, kuriame vartojami žodžiai „fizinės bausmės“, yra aiškus.

Fizinių bausmių „kurios žaloja arba gali sužaloti“ draudimas taip pat yra klaidinantis, nes tai reiškia, kad yra fizinių bausmių forma ar laipsnis, kuris nėra žalingas. Įstatymai, kuriais siekiama uždrausti „fizines ir visas kitas žiaurias ar žeminančias bausmes“, atspindi Vaiko teisių konvencijos 37 straipsnio ir Komiteto bendrojo komentaro Nr. 8 kalbos toną.

Labai reta šalis neturi žodžių, skirtų nacionaline kalba apibūdinti frazei „fizinė bausmė“. Šiuo atveju reikėtų rasti būdą, kaip sukurti visiškai aiškų įstatymą, kad nuostatos dėl smurto, prievartos ir pažeminimo taikomos vaikų drausminimo kontekste. Jei manoma, jog yra būtina apibrėžtis, aiškiausias fizinės bausmės apibrėžimas yra tas, kurį Vaiko teisių komitetas vartoja Bendrųjų komentarų Nr. 8 (2006 m.) 11 punkte.¹¹

3.2.3 DARBAS SU VYRIAUSYBE IR PARLAMENTU¹²

Siūlant priimti ir įgyvendinti teisės aktus, nesvarbu, ar žiūrima iš pilietinės visuomenės, ar asmens formuojančio politiką perspektyvos, yra svarbu stiprinti parlamento supratimą, susidomėjimą ir paramą, kad vyktų pokyčiai.

SIEKIANT PATEIKTI ĮTINKAMĄ ARGUMENTĄ, PIRMINIAME KREIPIMESI BŪTŲ GALIMA PAMINĖTI:

- Visuotinį judėjimą už draudimą
- Vaiko teisių komiteto savo baigiamosiose pastabose pateiktas rekomendacijas dėl valstybės ataskaitų pagal Vaiko teisių konvenciją
- Fizinių bausmių bet kurioje aplinkoje teisinio statuso santrauka
- Reformų, būtinų visiškam draudimui pasiekti, santrauka¹³
- Atitinkamus nacionalinius tyrimus
- Įrodymus, patvirtinančius, kad fizinės bausmės turi žalingą įtaką vaikų vystymuisi.

PARAMOS STIPRINIMO ŽINGSNIAI YRA ŠIE:

- Identifikuokite, kuri ministerija (-os) atsakinga (-os) už teisės aktus dėl fizinių bausmių taikymo, ir vieną ar daugiau atsakingų ministrų ir vyresniųjų pareigūnų.
- Siekdami kuo didesnės įtakos vyriausybei, identifikuokite partnerius: paremti gali pilietinės visuomeninės organizacijos arba organizacijų, žiniasklaidos, akademinės bendruomenės ar sveikatos priežiūros sektoriaus sąjungos.
- Nustatykite vaikus ir jaunuolius, kurie galėtų įsitraukti į kontaktų paiešką vyriausybėje ir dalyvauti susitikimuose.
- Parašykite atsakingam (-iems) ministrui (-ams) ir vyresniajam (-iems) pareigūnui (-ams), kad iškeltumėte klausimą ir paprašytumėte paskirti susitikimą klausimui aptarti.

Atsižvelgiant į tai, kad teisiniai pokyčiai gali būti ilgas procesas, po to, kai ėmėtės šių veiksmų, svarbu ir toliau tęsti veiklą: siųsti laiškus, kvietimus bei prašyti susitikimų. Vėlesni žingsniai taip pat galėtų būti tokie:

- Nustatykite aukščiausius parlamento narius, o taip pat atitinkamas parlamentines grupes ar komitetus (pvz., Parlamento vaikų komitetą), kurie pritaria draudimui.
- Prieš skatindami atviras diskusijas parlamente, aptarkite didėjančios paramos strategijas tam, kad būtų išvengta išankstinio priešiško.
- Parlamento nario paprašykite užduoti konkrečius klausimus Vyriausybei.
- Organizuokite susitikimus ar apklausas.
- Paprašykite parlamento nario pradėti diskusijas parlamente dėl fizinių bausmių taikymo uždraudimo.
- Žinokite galimas įstatymų reformos galimybes ir supraskite teisės aktų pateikimo procesą.
- Būkite pasirengę atsakyti į „dažnai užduodamus klausimus“ apie draudimą.¹⁴
- Parenkite aiškius ir glaustus informacinius pranešimus, išbandykite juos su jums pritariančiais parlamentarais ir, jei reikia, persvarstykite.
- Sukurkite parlamento narių duomenų bazę, o taip pat pateikite savo kontaktinius duomenis parlamento nariams ir jų darbuotojams tam, kad galėtumėte greitai ir efektyviai siųsti el. laiškus, faksą ar pristatyti asmeniškai įvairius pranešimus.
- Venkite pateikti pranešimus žinomiems įstatymų reformos priešininkams, kurių nuomonės, ko gero, pakeisti neįmanoma, nes tai gali tik paskatinti aktyvesnį pasipriešinimą.

¹¹ Ten pat.

¹² Daugiau informacijos rasite šiuo adresu: <http://endcorporalpunishment.org/wp-content/uploads/law-reform/Law-reform-briefing-5-2009-EN.pdf>

¹³ Daugiau informacijos rasite šiuo adresu: <https://endcorporalpunishment.org/global-progress/>

¹⁴ Daugiau informacijos rasite šiuo adresu: <https://endcorporalpunishment.org/faqs/>

04

Įgyvendinimo planavimas

Veiksmingam įstatymo, draudžiančio fizinės bausmės, įgyvendinimui reikalingas aiškus, įvairius sektorius apimantis koordinavimas, siekiant užtikrinti švietimo ir prevencinių priemonių pirmenybę, jų suteikimą ir sklaidą. Tinkamas koordinavimas, stebėseną ir vertinimą vyriausybines institucijose bei tarp vyriausybės ir pilietinės visuomenės užtikrins veiksmingą įstatymo įgyvendinimą.

4.1 PAGRINDINIAI VEIKSMINGO

ĮGYVENDINIMO PRINCIPAI

Teisės pagrindas: Veiksmingas įgyvendinimas yra orientuotas į vaiką ir vaikų teisių įtvirtinimą. Pavyzdžiui, tai apima įstatymų reformos įgyvendinimo plėtojimą dalyvaujant vaikams ir apimant plataus masto patirtis ir situacijas, su kuriomis susiduria vaikai, įskaitant socialiniai atskirtuosius ir patekusius į nepalankią padėtį. Tai taip pat turi atitikti vaikų, gyvenančių įvairiose šeimos ir globos įstaigose, poreikius.

Vyriausybės patvirtinta: Veiksmingo įgyvendinimo planus Vyriausybė turėtų patvirtinti aukščiausiu lygiu ir įtraukti visus atitinkamus departamentus, atsakingus už vaikus. Idealiu atveju tai turėtų apimti finansų ir biudžeto sudarymo departamentus, siekiant užtikrinti, kad įgyvendinimas būtų pakankamai finansuojamas. Taip pat tai turėtų atspindėti atitinkamus įvairių sektorių vaidmenis bei būti jų patvirtinti, įskaitant: švietimą, socialinę ir sveikatos priežiūrą, teisėsaugą, nevyriausybines bei bendruomenines grupes ir organizacijas, dirbančias su vaikais, įskaitant privačius paslaugų teikėjus.

Terminai: Veiksmingas įgyvendinimas taip pat turėtų apimti aiškius visų su įstatymų reforma susijusių veiksmų, įskaitant parengiamąjį etapą, terminus. Tai apimtų, pavyzdžiui, pagrindinių specialistų mokymą ir visuomenės sąmoningumo skatinimą dėl įstatymo siekiamybės, kad būtų galima „paruošti pagrindą“ ir gauti paramą.

Skatinimas: Galiausiai, siekiant, kad įgyvendinimo planai būtų veiksmingi, jie turėtų būti plačiai skatinami ir skleidžiami, o taip pat numatyti įgyvendinimo terminai bei stebėsenos ir ataskaitų teikimo mechanizmai (pavyzdžiui, parlamentui ar ombudsmenams).

4.2 IŠSAMŪS NACIONALINIAI VEIKSMŲ PLANAI

Išsamus nacionalinis veiksmų planas yra pagrindinis veiksmingos įstatymų reformos ir jos įgyvendinimo veiksnys. Rengiant tokį planą, pirmasis žingsnis – būtina nuodugniai išnagrinėti dabartinę padėtį, įskaitant šių aspektų analizę:

- Bet kokių veiksmų, kurių jau yra imtasi, įskaitant programų ir medžiagos, kuri kelia fizinių bausmių taikymo klausimą skirtingoje aplinkoje, parengimą.
- Visų atitinkamų nacionalinių ir vietos tarnybų, darančių poveikį vaikams ir šeimoms, struktūrų, kurias galima būtų pasitelkti paremiant smurtinių bausmių atsisakymą.
- Turimus tyrimus apie vaikų smurtinių bausmių paplitimą ir požiūrį į jas.

Po to, kai atliekama tokia peržiūra, yra įmanoma, kad vyriausybės, bendradarbiaudamos su įvairiomis suinteresuotomis šalimis, pradės kurti nacionalinį planą, kuris padėtų koordinuoti pastangas siekti veiksmingo draudimo įgyvendinimo. Šis planas galėtų būti atskiras planas dėl fizinių bausmių panaikinimo; integruotas į nacionalinį planą, kuriuo siekiama pašalinti visas smurto prieš vaikus formas; arba išsamaus vaikų apsaugos plano dalis.

PAVYZDŽIAI

Pavyzdžiui, Suomijoje buvo priimtas Nacionalinis veiksmų planas, skirtas sumažinti vaikų fizinių bausmių taikymo atvejus 2010–2015 m. laikotarpiu.¹⁵ Kaip daugiamečio strateginio planavimo dokumentas, kuriame daug dėmesio skiriama prevencijai, jis padėjo koordinuoti valstybinių agentūrų, nevyriausybinių organizacijų ir pilietinės visuomenės partnerių darbą siekiant tų pačių tikslų ir gauti išteklių paskirstymo, ir šioje srityje vykdomos veiklos apžvalgą.

Nacionaliniam veiksmų planui taip pat turi būti numatytas tinkamas biudžetas, įskaitant ir vertinimo tikslus. Reguliarus priemonių, kurių imamasi siekiant įgyvendinti draudimą visuomenėje, įskaitant periodines skirtingų gyventojų grupių apklausas, vertinimas yra svarbus tam, kad kampanijos ir programos būtų koreguojamos atsižvelgiant į besikeičiančius visuomenės poreikius. Švedijoje vykstantis teisinio draudimo įgyvendinimo procesas yra informuojamas atliekant tyrimus ir periodiškai vertinant draudimo poveikį, kai tėvai prašomi išsakyti savo požiūrį į fizines bausmes. Tėvų atsakymai yra vertingi siekiant suprasti jų besikeičiančius poreikius ir panaudoti tai būsimose programose bei kampanijose..

4.3 VEIKSMINGO ĮGYVENDINIMO ELEMENTAI

4.3.1 KOORDINAVIMAS

Veiksmingas fizinių bausmių uždraudimo įgyvendinimas apima bendravimą su visais departamentais, atsakingais už vaikus, šeimas ir visuomenės sveikatą, įskaitant visas decentralizuotas ar vyriausybinės struktūras, kad draudimas būtų visiškai suprantamas visų valdžios lygmenų.

Koordinuojant draudimo įgyvendinimą taip pat turi būti atsižvelgta į visas vaikams ir (arba) šeimoms skirtas paslaugas, dėl kurių teikimo yra sudarytos sutartys su privačiais paslaugų teikėjais ar nevyriausybiniomis organizacijomis, kas jie suprastų savo atsakomybę įgyvendinant draudimą. Šis metodas pripažįsta faktą, jog Vyriausybė yra atsakinga už vaikų apsaugą ir vaikų teisių įgyvendinimą, net ir tuo atveju, jei tam tikras paslaugas teiktų privatūs arba nevyriausybiniai sektoriai.

4.3.2 STEBĖSENOS ĮGYVENDINIMAS IR VERTINIMAS

Veiksmingas įgyvendinimas turėtų apimti stebėseną, siekiant užtikrinti, jog draudimas sukeltų pageidaujamus visuomenės ir socialinių normų pokyčius, o tai leistų geriau apsaugoti vaikus. Geriausiai veikia, kai tai įtraukiama į planavimo procesą ir apima šiuos aspektus:

STEBĖSENOS STRUKTŪROS IR ĮRANKIAI:

- Vaiko teisių poveikio vertinimas ir poveikio vertinimo priemonės, skirtos įstatymų reformos poveikio planavimui ir vertinimui;
- Priežiūros mechanizmai, pvz., reguliarūs pranešimai parlamentui ir visapusiškas įstaigų, pavyzdžiui, nacionalinių žmogaus teisių institucijų ir ombudsmenų tarnybų pasitelkimas stebėsenos procese.

MOKSLINIAI TYRIMAI IR DUOMENYS:

- Rodiklių bei duomenų šaltinių nustatymas, kurie gali būti išskaidyti smulkiau tam, kad būtų galima stebėti įstatymų reformos poveikį, įskaitant papuolusius į nepalankią padėtį arba atstumtus vaikus. Turėtų būti renkami duomenys apie incidentus, apie kuriuos buvo pranešta, tačiau taip pat būtina rinkti duomenis, kurie leistų stebėti kintantį požiūrį į fizines bausmes ir vaikų bei jų šeimų atsiliepimus apie jų patirtį gaunant paramos paslaugas.
- Idealiu atveju „pirminiai“ duomenys turėtų būti surinkti prieš priimant teisės aktus, jog įgyvendinant reformą pažangą būtų galima įvertinti pagal šią pradinę padėtį.
- Dėl reformos gali padidėti atliekamų darbų krūvis arba persiuntimų kitoms institucijoms kiekis. Tai turėtų būti numatyta ir laikoma „sėkmės“ rodikliu, nes tai rodo, kad vis labiau auga pasitikėjimas nustatant ir pranešant apie smurtą prieš vaikus

4.3.3 Į VAIKUS ORIENTUOTAS BIUDŽETAS

JT Vaiko teisių konvencijoje reikalaujama, kad vyriausybės skirtų „maksimalų kiekį [...] turimų išteklių“ vaiko teisėms apsaugoti ir užtikrinti, kad vaikams skiriamų nacionalinių biudžetų dalis būtų aiški ir vieša.¹⁶ Todėl tinkamas strategijos fizinių bausmių draudimo įgyvendinimui finansavimas yra svarbus žingsnis siekiant, kad įstatymų reforma būtų veiksminga.

4.3.4 GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS IR SĄMONINGUMO SKATINIMAS

Įstatymų reformos, kuria siekiama uždrausti fizines bausmes, pagrindinis tikslas – užkirsti kelią fizinėms bausmėms keičiant požiūrį į jų taikymą ir perteikiant nepriimtina smurtinių bausmių pobūdį. Todėl nacionalinės mokymų, gebėjimų stiprinimo ir sąmoningumo skatinimo programos pristatymas yra esminis žingsnis užtikrinant visišką draudimo įgyvendinimą. Šie elementai išsamiau nagrinėjami šio pranešimo 5 skyriuje.

¹⁵ Nemuškite vaiko, Nacionalinis veiksmų planas, skirtas sumažinti vaikų fizinių bausmių taikymo atvejus (2010–2015 m.) (Socialinių reikalų ir sveikatos ministerija, 2011)

¹⁶ Vaiko teisių konvencijos 4 straipsnis, žr. https://downloads.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2010/05/UNCRC_united_nations_convention_on_the_rights_of_the_child.pdf?_ga=2.180006244.1945329974.1534770920-415042064.1534770920

05

mokymai ir gebėjimų stiprinimas

Visiems specialistams, tiesiogiai ir netiesiogiai dirbantiems su vaikais, reikia mokymų ir gebėjimų stiprinimo, siekiant suprasti prevencinį fizinių bausmių draudimo tikslą ir suprasti, kaip jį įgyvendinti, kad jis geriausiai pasitarnautų vaikams. Atitinkamos specialistų grupės apima politikos formuotojus, socialinius darbuotojus, mokytojus, teisėsaugos, medicinos ir sveikatos priežiūros specialistus ir kitus su vaikais susijusius asmenis.

5.1 REKOMENDACIJOS IR MOKYMAI

Aprūpinimas gebėjimų stiprinimo ir mokymo programomis visus, dirbančius su vaikais ir jų šeimomis, padės stiprinti gebėjimus palaikant fizinių bausmių uždraudimą. Šios programos faktiškai apima įstatymų tikslą ir ketinimą, bei būdą, kuriuo įstatymai turėtų būti įgyvendinami atsižvelgiant į geriausius vaiko interesus ir kaip specialistai gali atpažinti smurtą ir prireikus įsikišti. Taip pat labai svarbu, kad kuo daugiau specialistų, ypač tų, kurie teikia paramą tėvams, aiškiai suprastų alternatyvas smurtinėms bausmėms, galėtų tai pademonstruoti tėvams ir globėjams ir veiksmingai propaguoti jų taikymą.

Iš pradžių mokymai turėtų užtikrinti, kad visi specialistai, dirbantys su vaikais ir šeimomis arba jų vardu, suprastų:

- JT vaiko teisių konvencijoje įtvirtintus principus ir supratimą, ką tai praktiškai reiškia vaikui, kaip teisiui turėtojui.
- Fizinių bausmių apibrėžimą ir žalą, kurią sukelia jų taikymas, įskaitant vadinamąją „lengvą“ bausmę.

Be to, mokymų ir gebėjimų stiprinimo priemonės turėtų būti pritaikytos tam tikrų specialistų grupių, tokių kaip globėjų, mokytojų ir specialistų, dirbančių su tėvais, poreikių tenkinimui; policijos ir teisinių (teisminių) profesijų atstovams; bei švietimo srityje dirbantiems specialistams.

5.1.1 GLOBĖJAI, MOKYTOJAI IR SPECIALISTAI,

DIRBANTYS SU TĖVAIS

Globėjų ir mokytojų, o taip pat specialistų, teikiančių paslaugas tėvams ir būsimiems tėvams, pavyzdžiui, socialinių darbuotojų, akušerių ir sveikos gyvensenos ugdytojų mokymai ir gebėjimų stiprinimas, turėtų duoti šių rezultatų ir užtikrintų asmens supratimą:

- Santykių be smurto principus ir teigiamą poveikį vaiko vystymuisi, kad būtų galima palaikyti gerus santykius ir pozityvią discipliną.
- Įvairias pozityvios disciplinos metodikas, suteikti galimybę susipažinti su medžiagos ir metodų pavyzdžiais ir būti visiškai pasirengusiems ne tik jas taikyti, bet galėti paremti kitus tai darančius.
- Kaip atpažinti smurto požymius, kada pasiūsti į ankstyvosios intervencijos, paramos ar vaikų apsaugos institucijas ir kaip tokiomis aplinkybėmis bendrauti su tėvais (globėjais), pvz., bendravimo ir emocinių įgūdžių ir pasitikėjimo kūrimas.

5.1.2 POLICIJOS IR TEISINIŲ (TEISMINIŲ)

PROFESIŲ SPECIALISTAI

Teisėsaugos ir teisinės (teisminės) sistemos specialistų mokymai ir gebėjimų stiprinimas turėtų užtikrinti, kad asmuo suprastų:

- Tai, kad vaiko interesai yra svarbiausi priimant sprendimus draudimui įgyvendinti, ir būtų pasirengę priimti kiekvienam konkrečiam atvejui pritaikytus sprendimus, atsižvelgiant į nukentėjusio vaiko aplinkybes ir poreikius.
- De minimis principą, jog įstatymas pats savaime nesusijęs su nereikšmingais klausimais, kaip nurodyta Bendrajame komentare dėl fizinių bausmių

5.1.3 ŠVIETIMO SISTEMOS SPECIALISTAI

Specialistų, dirbančių formaliojo ir neformaliojo, pvz., popamokinėje veikloje ir tikėjimu pagrįstose ugdymo programose, taip pat jaunimo tarnybose, tikslinio mokymo ir gebėjimų stiprinimo metu turėtų būti pasiekti šie rezultatai:

- Į švietimo sistemą ir visų mokyklų kultūrą, visuose švietimo sistemos lygmenyse, įskaitant ikimokyklinį ir neformalųjį ugdymą, turėtų būti įtraukti pozityvūs drausminimo ir auklėjimo be smurto metodai.
- Mokyklos turėtų stebėti ir vertinti auklėjimo be smurto metodų veiksmingumą ir turėti tvirtas sistemas, įgalinančias imtis veiksmų prieš mokytojus, kurie taiko bet kokios formos fizinės bausmės.
- Švietimo specialistai ne tik turėtų suprasti ir naudoti auklėjimo be smurto metodus, bet ir vaikų ugdymas turėtų apimti smurto netaikymą kaip svarbų principą, kuris gali būti įtrauktas į priemones, skirtas kovai su smurtu, patyčiomis ir kt.
- Mokyklos turėtų oficialiai įtvirtinti pagalbines priemones vaikams, kurie praneša, jog jie patiria fizinės bausmės.
- Mokyklos yra ideali vieta ankstyvajai intervencijai ir prevencinei paramai tėvams ir globėjams, kuri turėtų būti prieinama visiems, nesmerkianti ir pateikta taip, kad paskatintų visus tėvus ar globėjus ieškoti paramos.
- Mokytojai ir kiti pedagogai, pvz., darbuotojai dirbantys su jaunimu ir tikinčiaisiais, taip pat turėtų būti mokomi suprasti, kaip atpažinti smurto požymius, kada kreiptis į ankstyvos intervencijos, paramos ar vaikų apsaugos institucijas ir kaip tokiomis aplinkybėmis bendrauti su tėvais (globėjais), pavyzdžiui, bendravimo ir emocinių įgūdžių ir pasitikėjimo kūrimas.

5.2 INTEGRACIJA Į NACIONALINES

IR VIETINES VAIKŲ APSAUGOS SISTEMAS

Draudimas turėtų būti visiškai integruotas į vaikų globos ir apsaugos sistemas ir pagrįstas labai aiškiais rekomendacijomis, struktūromis ir standartais, kurie padėtų šiose srityse dirbantiems specialistams reaguoti į incidentus, susijusius su fizinėmis bausmėmis, ypač tuos, kurie yra pakankamai rimti, kad būtų galima pradėti baudžiamąjį tyrimą. Tai turėtų būti taikoma ne tik tiems, kurie dirba siekdami apsaugoti vaikus, pavyzdžiui, socialiniams darbuotojams, bet ir tiems, kurie dalyvauja tyrime ir baudžiamajame persekiojime, pvz., sveikatos priežiūros darbuotojams, policijai ir teisininkams.

Vaikų apsaugos sistema ir visi joje dirbantys specialistai priimant sprendimus turi būti orientuoti į vaikus ir visais atvejais teikti pirmenybę geriausiems vaiko interesams. Sistema taip pat turi suteikti specialistams aiškias sprendimų priėmimo ribas, kad nė vienas vaikas nebūtų atskirtas nuo savo šeimos, nebent tai būtų paskutinė išeitis, ir įvardyti aiškius tokių išeičių taikymo procesus.

PAVYZDŽIAI

Baltijos jūros regione ir kitose šalyse buvo įgyvendinta daugybė į vaikus orientuotų, integruotų paslaugų ir daugiadalykių atsakų į fizinių bausmių taikymo atvejus. Sėkmingų intervencijų pavyzdžiai yra Barnahus modelis ir šeimos grupinės konferencijos. Nacionalinis veiksmų planas yra ypač svarbus, nes tai yra mechanizmas, padedantis koordinuoti visus dalyvių, kurie atlieka draudimo įgyvendinimą, veiksmus ir taip pat padeda visiškai išreikšti vyriausybės atsakomybę už decentralizuotas, privačias ar bendruomenės vadovaujamas paslaugas vaikams teikiančias tarnybas, gaunančias valstybės finansavimą (žr. 3 skirsnį). Visų pirma, finansavimas, kurį gali gauti tokios tarnybos, yra naudingas mechanizmas, užtikrinantis pagrindinius principus, kuriais grindžiamas draudimo įgyvendinimas:

- Paslaugos turėtų būti sutelktos į vaiko teises ir turėtų įtvirtinti geriausius vaiko interesus – kaip svarbiausius visų veiksmų veiksnius.
- Bendruomenių lyderiai, savanoriai ir aktyvistai turėtų suprasti bausmių draudimo visose aplinkose tikslus ir gebėtų taikyti alternatyvas, tokias kaip pozityvios tėvystės modeliai.
- Tarnyboms turėtų būti suteikta galimybė lengvai naudotis teisėsaugos sistemomis, kad, esant poreikiui, būtų galima tinkamai reaguoti.

06

bendradarbiavimas su suinteresuotosiomis šalimis

Veiksmingam įgyvendinimui reikalingi nacionalinių ir vietos valdžios institucijų koordinuojamų tarnybų ir įstaigų suderinti veiksmai skirti vaikams, tėvams ir kitiems globėjams, šeimoms, bendruomenėms ir pilietinei visuomenei. Pilietinė visuomenė apima labdaros organizacijas, akademinę bendruomenę, žiniasklaidą, tikėjimo grupes ir kitas organizacijas.

Įgyvendinant fizinių bausmių draudimą, būtina aplinka, kurioje šios grupės galėtų veiksmingiausiai veikti remiant draudimo įgyvendinimą visuose visuomenės elementuose.¹⁷

6.1 TĖVAI IR ŠEIMA

Tikriausiai svarbiausia pilietinės visuomenės aplinka, susijusi su vaikų apsauga nuo smurto, yra šeimos aplinka. Iniciatyvos, skirtos paremti fizinių bausmių prevenciją, turėtų prasidėti šeimos namuose ar kitoje šeimos aplinkoje. Kadangi pagrindinis teisės aktų tikslas yra prevencija, svarbu, kad būtų aišku, jog bet koks smurtas prieš vaikus, įskaitant smurtą namuose, yra nepriimtinas ir yra daugybė alternatyvių nesmutinių tėvystės metodų.

Iniciatyvomis, skatinančiomis pozityvią tėvystę, įtraukiama į įvairių veiklų, įskaitant prevencines kampanijas, paramos paslaugų teikimą ir individualias bei ugdymo programas. Bendras tokių veiklų tikslas – pakeisti tėvų standartus, nuostatas ir (arba) elgesį bei sudaryti sąlygas pereiti nuo baudžiamosios prie pozityvios tėvystės. Programos siūlo platų metodikų ir priemonių spektrą, įskaitant visuomenės informavimo kampanijas, pozityvios tėvystės mokymą akis į akį arba internetu, terapines intervencijas, socialinius tinklus, šeimos globos intervencijas ir vizitus namuose.

Šeimai teikiama parama turėtų užtikrinti, jog, visų pirma, fizinių bausmių draudimas skatintų jų prevenciją ir aiškintų šeimos nariams apie pozityvaus vaiku

auginimo naudą bei žalą, kurią vaikams sukelia visų formų smurtas prieš juos. Intervencijos į šeimos aplinką turi atitikti įvairius namų, kuriuose galimai gyvens vaikas, įskaitant priežiūros ir globos namus, neformalią globą bei gimines, poreikius. Bet kokia šiuose namuose teikiama parama turėtų padėti ne tik panaikinti fizines bausmes, bet ir turėtų siekti tobulinti teikiamos priežiūros lygį ir užtikrinti, jog būtų tenkinami vaiko vystymosi poreikiai.

Pozityvios tėvystės programos, skirtos panaikinti fizines bausmes šeimos aplinkoje, yra veiksmingiausios, jei jos yra:

- Sutelktos į ankstyvą intervenciją ir smurto prevenciją
- Orientuotos į vaikus ir pagrįstos vaikų teisėmis
- Remiamasi moksliniais tyrimais ir įrodymais
- Viską apimančios ir lengvai pasiekiamos, nesmerkiančios ir esančios netoli gyvenamosios vietos
- Daugialypė įstaiga, apsupanti šeimą reikiama patirtimi ir parama, kai ji šeimai yra būtina.

Siekiant geriausiai patenkinti tėvų ir globėjų poreikius, pateikiami modeliai apima „visuotines“ programas, atviras visiems; „pasirinktiniai“ modeliai, skirti konkrečioms grupėms, ir „nurodyti“ modeliai, į kuriuos dėl smurto pavojaus nukreipiami asmenys konkrečioms užsiėmimams ar paramai gauti.

¹⁷ Vaiko teisių komitetas, „Bendras komentaras Nr. 5 (2003): Bendrosios vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo priemonės“, 56 paragrafas

6.2 VAIKAI

JT vaiko teisių konvencijos 12 straipsnyje nurodoma vaiko teisė būti išklaustam. Ja suteikiama teisė vaikams pareikšti savo nuomonę ir tai, kad būtų tinkamai atsižvelgta į jų nuomonę pagal jų amžių ir brandą visais su jais susijusiais klausimais. 12 straipsnis pripažįstamas vienu iš pagrindinių Konvencijos principų ir yra esminis visų kitų teisių aiškinimo ir įgyvendinimo principas. Jame pripažįstama, kad vaikai yra savo gyvenimo ir patirties ekspertai, ir šis principas taikomas tiek socialiniam, tiek politiniam dalyvavimui, taip pat teisminiams ir administraciniams procesams, turintiems įtakos vaikui. Pastarasis reikalauja vaiko interesus atitinkančio bendravimo ir apklausų, įskaitant ir vaikiui palankios aplinkos suteikimą. Kalbant apie jų socialinį ir politinį dalyvavimą, vaikai gali teikti vertingą indėlį kuriant paslaugas ir reaguojant į smurto namuose atvejus. Vaikų įtraukimas į procesą tokiu būdu turi būti kruopščiai parengtas, siekiant užtikrinti, jog būtų laikomasi apsaugos įsipareigojimų, ir pasirenkant geriausius metodus, tinkančius įvairaus amžiaus vaikams, turintiems skirtingą brandumo lygį ir gebėjimą save išreikšti. Pasirinkimai gali apimti dramos, meno, tapybos naudojimą, trumpų filmų kūrimą ar skaitmeninį pasakojimą.

PAVYZDYS

Švedijos vaikų ombudsmenas, atlikdamas apklausas ir vesdamas grupines diskusijas su vaikais įvairiose situacijose, įskaitant ir smurto temą, naudoja metodą, vadinamą „Jaunieji kalbėtojai“.¹⁸ Vaikų ombudsmenas, bendradarbiaudamas su vaikais, taip pat sukūrė draugišką internetinę svetainę „Koll på Soc“¹⁹, kuri teikia vaikams palankią informaciją apie jų teises ir kaip susisiekti su socialinėmis tarnybomis, socialinių paslaugų vaidmenį ir atitinkamus įstatymus, įskaitant teisiškai draudžiančius fizinės bausmės.

VAIKŲ IR JAUNŲ ŽMONIŲ REKOMENDACIJOS BALTIJOS JŪROS REGIONE²⁰:

- Vaikai nori gauti daugiau kokybiškos informacijos apie smurto prevenciją, jų teises ir, jei reikia, kur gauti pagalbą. Šiam tikslui būtų naudingos interaktyvios interneto svetainės ir erdvės netoli mokyklų ar kitų vietų, kuriose vaikai praleidžia savo laisvalaikį.
- Socialiniai darbuotojai turėtų būti aktyvesni ir daugiau dėmesio skirti vaikams, kurie, jų manymu, patiria smurtą namuose, tam, kad padėtų vaikams atvirai išsikalbėti.
- Mokiniai norėtų turėti galimybę bet kuriuo metu anonimiškai susisiekti su socialiniu darbuotoju. Tai galėtų padėti sumažinti nerimą ir netikrumą dėl to, kokį poveikį jų šeimos gali sukelti atviras kalbėjimas apie smurtą namuose.

6.3 PILIETINĖ VISUOMENĖ

Platus pilietinės visuomenės partnerių spektras gali atlikti teigiamą vaidmenį remiant įstatymų įgyvendinimą ir keičiant požiūrį. Vis dėlto, siekiant juos visus sutelkti, svarbu, kad šie subjektai turėtų galimybę pasinaudoti šiuo klausimu rengiamų mokymų ir gebėjimų stiprinimo teikiama nauda, pavyzdžiui, konsultuodami ir pateikdami informacinę medžiagą, vesdami mokymo kursus ar steigdami sąjungas ir (arba) tinklus informacijai ir paramai teikti.

SVARBIŲ PILIETINĖS VISUOMENĖS PARTNERIŲ PAVYZDŽIAI:

- Paslaugų teikimo arba profesinės organizacijos, pavyzdžiui, profesinės sąjungos mokytojams arba sveikatos priežiūros darbuotojams, tėvų asociacijos ir vaikų teises ginančios nevyriausybines organizacijos. Tokios organizacijos atlieka svarbų vaidmenį keičiant elgesį ir socialinį požiūrį, jos tai atlieka platindamos informaciją, skatindamos sąmoningumą, mokydamos, teikdamos paslaugas ir įgyvendindamos programas, pavyzdžiui, šeimoms ar jaunimui.
- Vaikų pagalbos linijos vaidina svarbų vaidmenį skleidžiant informaciją ir suteikiant vaikams galimybę pranešti apie smurtą ir gauti patarimų. Daugelyje šalių vaikų pagalbos linijos įgyvendino kampanijas, skirtas skatinti sąmoningumą dėl teisės į apsaugą nuo smurto ir kur ieškoti pagalbos, taip pat dažnai prisideda pateikdami statistinius duomenis ir kokybines ataskaitas.
- Tikėjimo grupės, įskaitant tikėjimo lyderius, tikėjimo bendruomenes, akademinės institucijas²¹, diasporą ir kitas bendruomenines organizacijas bei jų lyderius, gali būti vertingi partneriai gebėjimų stiprinimo srityje. Jie gali perduoti ne tik pagrindines idėjas savo bendruomenėms, tačiau taip pat teikti mokymus, stiprinti gebėjimus ir paramą vaikams, jų šeimoms bei bendruomenės pedagogams ir paslaugų teikėjams (pvz., tikėjimo pagrindu teikiama dienos globa ir neformalus ugdymas).
- Turėtų būti įtrauktas ir privatus sektorius, ypač dėl savo finansinių išteklių ir pasiekiamumo. Bendrovės gali dalyvauti kampanijose, plėtoti bendravimo kanalus ir medžiagą bei remti savo darbuotojų švietimą vaikų auklėjimo be smurto strategijose.²²
- Žiniasklaida ir pagrindiniai visuomenės veikėjai, tokie kaip kampanijos dalyviai, žurnalistai ar akademikai, gali plačiai skleisti informaciją ir pateikti nuorodas į pagalbos tarnybas, pavyzdžiui, paramos auklėjant vaikus, siekiant užtikrinti, kad prieiga būtų kuo platesnė.

¹⁸ Daugiau informacijos rasite šiuo adresu: <https://www.barnombudsmannen.se/young-speakers/om-unga-direkt/>

¹⁹ Daugiau informacijos rasite šiuo adresu: <https://kollpasoc.se/>

²⁰ „Vaikystės be smurto“ Vaikystė: Perėjimas nuo fizinio bausmių Baltijos jūros regione, Nacionalinė konsultacija Švedijoje, 2017 m. gegužės 8–10 d.; ir Vaikystė be smurto: Perėjimas nuo fizinio bausmių Baltijos jūros regione, Nacionalinės konsultacijos ataskaita Estijoje, 2017 m. lapkričio 15–17 d.

²¹ Daugiau informacijos rasite adresu: <http://endcorporalpunishment.org/resources/thematic-publications/handbook-for-multi-religious-gatherings-2016/>

²² Vaikystė be smurto: Konsultacijos su suinteresuotais šaliniais Ekspertų susitikime Varšuvoje, 2018 m. kovo 13–14 d. Henrico Holmquist „Darbas su bendrovių sektoriumi dėl vaiko teisių“ galima rasti šiuo adresu: <http://www.childrenatrisk.eu/nonviolence/2018/03/14/expert-meeting-communication-and-campaigns-related-to-the-legal-prohibition-of-corporal-punishment> Daugiau informacijos rasite adresu: <http://endcorporalpunishment.org/resources/thematic-publications/handbook-for-multi-religious-gatherings-2016/>

sąmoningumo skatinimas

Norint, kad įvairios auditorijos galėtų suprasti ir paremti fizinių bausmių draudimą ir suprasti vaikų teisę būti laisviems nuo visų smurto formų, būtinas nuoseklus ir aukšto lygio bendravimas. Svarbiausios perduodamos idėjos yra šios – fizinės bausmės yra nepriimtinos ir kenkia vaikui, vaikystė be smurto, taikant pozityvaus vaikų auklėjimo metodus, yra naudinga tiek vaikams, tiek ir tėvams, o taip pat ir visuomenei.

Šiandien yra vis daugiau teisinių, socialinių ir mokslinių įrodymų, kuriais galima pagrįsti argumentus dėl vaikų fizinių bausmių uždraudimo, o tai aiškiai rodo, kad visų formų smurtas prieš vaikus yra nepriimtinas. Sąmoningumo skatinimo ir informavimo kampanijos atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant nacionalinių įstatymų, draudžiančių vaikų fizinės bausmės, įgyvendinimą.

Kampanijos gali didinti sąmoningumą, paremti teisinį draudimą ir skatinti perėjimą nuo fizinių bausmių taikymo visuomenėje prie teigiamo ir nesmurtinio požiūrio į sudrausminimą supratimo ir taikymo. Kampanijose ir sąmoningumo skatinimo procese gali dalyvauti partneriai visais lygmenimis ir įtraukti įvairius sveikatos, švietimo, nevyriausybinių organizacijų, tikėjimo ir bendruomenės sektorių organus, nes visi šie partneriai atlieka svarbų vaidmenį įgyvendinant įstatymus.

Kampanijos bus sėkmingiausios, jei jos bus įtrauktos į nacionalines strategijas, apimančias daugybę veiklos sričių, bus nukreiptos į didelį gyventojų skaičių ir laikui bėgant stiprinamos. Įvairių iniciatyvų derinys gali būti veiksmingiausias būdas keisti elgesį ir požiūrį. Pavyzdžiui, toks derinys gali apimti visuotinę žiniasklaidos kampaniją, dalyvavimo metodą ir paslaugų teikėjų siūlomą informaciją bei tėvų mokymą nesmurtinių vaikų auklėjimo strategijų.

SĄMONINGUMO SKATINIMAS DĖL ĮSTATYMO IR JO ĮTAKA GALĖTŲ APIMTI:

- Informacijos perdavimą vaikams ir suaugusiems apie vaiko teisę į apsaugą nuo fizinių ir visų kitų žiaurių ar žeminančių bausmių formų;

- Informacijos apie pavojus, susijusius su fizinių bausmių taikymu, skleidimą ir alternatyvų pateikimą
- Informacijos apie įstatymo tikslą (prevenciją) ir tai, kaip jis bus įgyvendintas (interesai), perteikimą.

7.1 ELGESIO POKYČIAI IR SOCIALINIS VIRSMAS

Elgesio pokyčiai ir socialinis virsmas yra dvi papildomos kryptys, į kurias reikia nukreipti individualias pastangas ir socialinę įtaką, trukdančius įgyvendinti nacionalinius įstatymus. Elgesio pokyčiai sutelkti į individualias žinias, požiūrius ir praktikas, o socialinis virsmas orientuojasi į bendruomenes ir platesnę visuomenę, siekiant pakeisti žalingą kultūrinę praktiką, visuomenės normas ir religinius įsitikinimus, kurie daro įtaką individualiam elgesiui.

Sąmoningumo skatinimas išlieka svarbia visų elgesio pokyčių ir socialinio virsmo strategijų dalimi. Pavyzdžiui, informuojant žmones apie fizinių bausmių poveikį ir tėvams bei vaikams teikiant paramos paslaugas, bus padedama kurti sąmoningumą ir socialinį sutarimą, palaikant įstatymus ir keičiant elgesį. Tačiau vien sąmoningumo įstatymų atžvilgiu skatinimas savaime neužtikrina stiprios socialinės paramos ir individualaus įsipareigojimo šiems pokyčiams. Todėl komunikacija turėtų apimti daugiau nei informacijos perteikimą apie draudimą ir tai, kaip jis turėtų būti įgyvendintas. Ji taip pat turėtų padėti pamatus naujam bendram sutarimui visuomenėje, nustatančiam, kad smurtas prieš vaiką, nors ir „lengvas“, yra nepriimtinas.

7.2 TEISĖMIS PAGRĮSTI METODAI

Visos strategijos, skirtos skatinti sąmoningumą ir keisti elgesį, turėtų būti sutelktos į vaiko teises ir įtraukti vaikus. Praktiškai tai reiškia, kad planuojant, įgyvendinant ir vertinant kampanijas bei bet kokį vaikystės be smurto propagavimą, pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas vaiko interesų principui; turėtų būti sutelktas dėmesys į tų, kurie turi pareigą įgyvendinti teisės aktus, gebėjimus suprasti vaiko teises; reikėtų dėti ypatingas pastangas siekiant užtikrinti, kad vaikai gautų tinkamą informaciją ir aktyviai dalyvautų skatinant sąmoningumą ir sąmoningumo kampanijose.

7.3 PAGRINDINĖS GRUPĖS

Idealiu atveju bendravimas, sąmoningumo skatinimas ir elgesio pokyčiai turėtų pasiekti visus visuomenės sluoksnius ir turėtų būti nukreipti į konkrečius poreikius, požiūrius ir praktikas. Vien tik universalūs metodai arba didelės apimties kampanijos gali neįtikinti kai kurių bendruomenių, ypač tų, kurios gali kelti ypatingą riziką vaikams. Todėl kampanijos taip pat turėtų pasiekti ir tikslines tėvų, neįgaliųjų ir etninių mažumų vaikų grupes.

7.4 PARTNERYSTĖS

Stiprios ir plataus masto partnerystės yra labai svarbios siekiant veiksmingų elgesio pokyčių ir socialinio virsmo. Bendradarbiavimas gali padėti apimti tiek sąmoningumo skatinimą, tiek ir kampanijas su savo veiklomis ir idėjomis, kurios yra veiksmingos ir atitinkančios skirtingus poreikius, kad būtų pasiektos ir įtrauktos visos svarbios auditorijos. Tokios partnerystės taip pat surenka kritinę masę ir parodo, kad skirtingos grupės ir profesijos, pvz., gydytojai, politikai, tikėjimu pagrįstos grupės, mokytojai, policija ir pilietinė visuomenė, tvirtai pasisako už vaikų fizinių bausmių taikymo teisinį draudimą.

7.5 KAMPANIJŲ ETIŠKUMAS

Pagrindiniai kampanijos etiškumo užtikrinimo principai – tai pagarba dalyvių teisėms ir pagarba platesnei bendruomenei. Dalyvių atžvilgiu tai gali būti, pavyzdžiui, duotas informuoto asmens sutikimas, asmens privatumas, duomenų apsauga ir dalyvių apsauga nuo pakenkimo. Platesnės bendruomenės ar tikslinės grupės atžvilgiu etiška kampanija „nepadarys žalos“, pvz., jei ji nekels pavojaus vaikams ir neprisidės prie nepasitikėjimo vaikais ir suaugusiais skatinimo.

7.6 PAGRINDINIŲ IDĖJŲ PERDAVIMAS

Bet kurioje komunikacijos kampanijoje taip pat svarbu nustatyti momentus, kai bus lengviau pasiekti tikslinę auditoriją, ypač kai ji bus imli perduodamoms pagrindinėms idėjomis. Fizinių bausmių taikymo atveju tokios galimybės gali atsirasti:

- Registruojant gimimą;
- Teikiant paslaugas iki ir po gimdymo;
- Sveikatos priežiūros ir sveikatos priežiūros specialistams bendraujant su tėvais, būsimais tėvais ir vaikais;
- Ikimokyklinės grupės, atėjimas į mokyklą, mokyklos mokymo programos ir neformalaus ugdymo aplinka;
- Socialinės ir socialinės rūpybos paslaugos, susijusios su vaikais;
- Pradinis ir tęstinis mokymas visiems, dirbantiems su vaikais ir šeimomis, įskaitant mokytojus bei globos ir rūpybos darbuotojus;
- Pilietinės visuomenės elementai, turintys sąlytį su vaikais ir šeimomis, įskaitant religines (tikėjimo) grupes, sporto klubus, meno, kultūros ir kitus laisvalaikio užsiėmimus, kuriais naudojasi vaikai ir šeimos;
- Žiniasklaida – skelbimų lentos ir radijas, televizija;
- Sąmoningumo skatinimas internete, socialiniuose tinkluose ir kt.

išvados

PAGRINDINIAI VEIKSMAI SIEKIANT VAIKYSTĖS BE SMURTO

Aiškiai ir visiškai fizinės bausmės uždraudžiantys teisės aktai, apimantys visą aplinką, kurioje vaikas būna (pvz., namai, mokyklos ir t. t.).

Tinkamą mokymą ir gebėjimų stiprinimą, apimančius paslaugų teikėjus, įskaitant socialinius darbuotojus, sveikatos apsaugos, teisėsaugos ir švietimo specialistus

Papildomos vaikų apsaugos sistemos, kurios veiksmingai įgyvendins įstatymą vadovaujantis geriausiais vaiko interesais.

Pilietinės visuomenės įtraukimą, visų pirma, teikiant informaciją ir paramą tėvams ir globėjams apie pozityvaus sudrausminimo taikymą

Išsamus nacionalinis veiksmų planas, skirtas vaikams, orientuotas į daugelį sektorių ir apimantis:

- Koordinavimo mechanizmus
- Stebėsenos ir vertinimo mechanizmus
- Tinkamą išteklių panaudojimą

Sąmoningumo skatinimo kampanijas, skirtas palaikyti draudimo tikslą ir paremti požiūrio bei elgesio pokyčius, susijusius su smurtu vaikų auklėjime.

Vaikystė be smurto

Programos „Vaikystė be smurto“ tikslas – skatinti visišką fizinių bausmių draudimo Baltijos jūros regione įgyvendinimą, daugiašalėms suinteresuotoms šalims bendradarbiaujant, planuojant ir vykdant bendrus veiksmus. Programai vadovauja Baltijos jūros valstybių taryba ir yra bendrai finansuojama iš Europos Komisijos.

www.childrenatrisk.eu/nonviolence

Baltijos jūros valstybių taryba

1992 m. įsteigta Baltijos Jūros Valstybių Taryba (BJVT) yra politinis forumas, skirtas regioniniam tarpvyriausybiniam bendradarbiavimui ir dialogui. BJVT valstybės narės yra Danija, Estija, Suomija, Vokietija, Islandija, Latvija, Lietuva, Norvegija, Lenkija, Rusija, Švedija ir Europos Komisija. BJVT veikia per savo tinklus ir ekspertų grupes. 1998 m. BJVT pradėjo darbą įgyvendinant JT vaiko teisių konvenciją. BJVT Vaikų rizikos ekspertų grupė bendradarbiauja su nacionaliniais, regioniniais ir tarptautiniais suinteresuotais subjektais tam, kad būtų panaikintas piktnaudžiavimas, išnaudojimas, prekyba žmonėmis ir visų formų smurtas prieš vaikus. **www.cbss.org**

Regioninė iniciatyva ir partnerystė

Programa „Vaikystė be smurto“ veikia kartu su Estijos, Suomijos, Latvijos ir Švedijos ministerijomis bei Lenkijos vaikų teisių ombudsmenu. Ekspertų susitikimuose dalyvavo ir ministerijų, nacionalinių parlamentų, ombudsmeno tarnybos vaikų klausimams, akademinės bendruomenės ir organizacijų, taip pat vaikų iš daugelio Baltijos jūros regiono šalių atstovai, kurie prisidėjo prie programos ir rekomendacijų ataskaitų. Taip pat dalyvavo ir kitų Europos šalių bei institucijų ekspertai.

Visuotinė iniciatyva dėl visų fizinių bausmių vaikams panaikinimo

„Visuotinė iniciatyva dėl visų formų vaikų fizinių bausmių panaikinimo“ bendradarbiauja su vyriausybėmis ir nevyriausybėmis institucijomis siekdama visuotinio uždraudimo ir vaikų fizinių bausmių panaikinimo. Programos „Vaikystė be smurto“ tarptautinis partneris. **www.endcorporalpunishment.org**

Rekomendaciniai pranešimai

Nuoseklus vadovas dėl vaikų teisių konvencijos įgyvendinimo, siekiant uždrausti fizinės bausmės

Vaikystės be smurto užtikrinimas –

Fizinių bausmių draudimo namų aplinkoje įgyvendinimo rekomendacijos

Vaikų auklėjimas be smurto –

pozityvi tėvystė, siekiant uždrausti fizinių bausmių taikymą

Palaikančių bendruomenių, skirtų vaikystei be smurto, kūrimas – sąmoningumo skatinimo kampanijos, kuriomis siekiama uždrausti fizinių bausmių taikymą

Paslaugų teikėjai – vaikystės be smurto šalininkai –

Paslaugų teikimas vaikams ir tėvams, siekiant uždrausti fizinių bausmių taikymą

Pažangos, orientuotos į vaikystę be smurto stebėjimas –

požiūrio ir elgesio pokyčių įvertinimas siekiant uždrausti fizinių bausmių taikymą.

Programai „Vaikystė be smurto“ vadovauja
Baltijos jūros valstybių taryba bendradarbiaudama su:

Estijos socialinių reikalų ministerija,
Suomijos Socialinių reikalų ir sveikatos ministerija,
Latvijos gerovės ministerija,
Lenkijos vaikų teisių ombudsmenu,
Švedijos sveikatos ir socialinių reikalų ministerija,
„Visuotinė iniciatyva dėl visų fizinių bausmių vaikams panaikinimo“

Daugiau informacijos apie programą „Vaikystė be smurto“, įskaitant jos rekomendacinius pranešimus ir kampaniją, galima rasti adresu www.childrenatrisk.eu/nonviolence

Šį projektą bendrai finansuoja Europos Sąjunga pagal 2014–2020 m. Teisių, lygybės ir pilietybės programą. Šis leidinys atspindi tik autorių požiūrį, o Europos Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateikiamos informacijos naudojimą.

GLOBAL INITIATIVE TO
**End All Corporal
Punishment of Children**